

Mataovulj-Cetinje-Pola-Lazo.

Valóban egy tántoríthatatlan irodalmi Sherlock Holmesről van szó, hiszen végül is azt deríti ki, hogy éppen a rendőrség, a ráállított spicli miatt (tán meg is viccelve a rendőrséget) adott fel üres táviratot az állandó megfigyelés alatt levő, „provokátornak” minősített nagy költő. (Nemrég olvashattuk, hogy még Hemingwayt is állandó megfigyelés alatt tartotta az FBI...)

A briliáns esszé (amelyet természetesen nem lett volna szabad így *elmesélni*) Leskovac ars poeticájával zárul:

„*Mudri Maksim Gorki jednom je zapisao: »Ja sam — književnik. Profesija mi nalaze da zapazim sitnice...« Sitnice su stvar ozbiljna.*”

En Blochra utalnék most, meg Benjaminra és Adornóra. Filozófusokkal, koruk reprezentatív filozófusaival szeretném bizonyítani, valójában mennyire komoly dolog is az a bizonyos apróság.

Bloch *Nyomok (Spuren)* című könyve kapcsán beszél egyik interjújában a kicsi, a mellékes iránti érzékről, jelezvén ilyen irányú rokonságát a másik két, említett filozófussal. A *Spuren*t ismertetve, Adorno blochi kategóriának nevezi a kicsit...

A leskovaci szövegek olvasása közben azért támadhatott bizonyosság-érzésem, mert apróságait, a leskovaci apróságokat, semmiségeket, ahogy Sinkó mondaná, lappaliákat (dátum, sajtóhiba, bejavítás, vagy mint a *Vuk i Mušicki* című előadásában, egyetlenegy betű, cirillbetű: „*И је некрпачно*”, idézi Mušickit) — a leskovaci nyomokat olyan komolyan, erősen, férfiasan ragadja, markolja meg, olyan magasról zuhan rájuk sólyomként, és aztán olyan magasra emelkedik velük, mondatai olyan erőskötésűek, hogy szinte rájuk tudtam állni — és akkor, egy pillanatra bár, megszűnt az a bizonyos bizonytalanság, légüres térben való úrutasi-csepűrágói forgás, mutatvány...

TOLNAI Ottó

K Ö N Y V E K

HANGULATI GYERMEKVERSEK

Fehér Ferenc: *Szeptemberi útravaló*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1983.

Tizenöt év után ismét megjelent Fehér Ferenc *Szeptemberi útravaló* című kötete. A második, bővített kiadás gazdag anyagot tartalmaz, 89 verset és 1 verses mesét. Sokat váratott magára az új kiadás, de annál nagyobb lelkesedéssel fogadtuk. S nem ok nélkül, hisz igazi hangulati gyermekversek gyűjteménye a kötet, amely versanyagával — hisszük — hozzájárul gyermekeink irodalmi neveléséhez, szépzérkük fejlesztéséhez,

a költői nyelv s az anyanyelv szépségének meglátásához és megszerzéséhez.

Hangulati verseknek nevezzük a kötet verseit, feltételesen természetesen. A versekről elsősorban a tartalom és a forma vizsgálatának szemszögéből kívánunk szólni.

Fehér Ferenc a gyermeklélek prizmáján át látja és rajzolja a költői tárgyat, akár a gyermek mikro-, akár makrovilágához nyúl. Nem ereszkedik le a gyermekhez, őt emeli fel közvetlen hangú és autentikus művészettel. S nem a szerencsés véletlennek, hanem alkotói intuíciónak tartjuk, hogy a költői mondanivaló és a műves forma harmonikus egységet képez a versekben. Így a kötet versei hangulatiságukkal, zeneiségükkel, képi láttató erejükkel és a gyermekhez közel álló lírai mondanivalójukkal, tartalmukkal összhatásként válnak széppé, művészivé a gyermek számára, s váltanak ki sokféle érzést és gondolatot.

Az a gyermekverse jellemző költői többlet, amely a versek tartalmában fedhető fel, s gyermeki érzés- és gondolatvilágot tár fel, vagy láttatni, gondolkodtatni akarva a gyermekhez szól, sokféle s nemes: ember- és élelsrueretet sugároz. A költő hol a gyermekről rajzol hiteles portrét (Egércsalogató, A százokos, A kis bélyeggyűjtő, Színes vers, Ha majd hetvenéves leszek), hol a gyermeki gondolkodás- és képzeletmódra jellemző valóság és képzeletvilág átfedésének mesei világú, kedves rajzát nyújtja (Az én nyuszim, Mesél a vár) hol pedig a gyermek legkedvesebb tevékenységéből, a játékból fakadó életörömet, gondtalanságot fejezi ki (A sárkány, Békavirág, Zsuzsi vásárol, Hintázás). A gyermek és a szülő közötti harmonikus szeretetnek ad költői hangot az Apám cíterája, Egy drága arc, Ha én felnőtt lennék, Kívánság egy mondatban, Csilla baba, míg a fiúk—lányok közötti vonzalmat tárja elénk Az a fiú tetszik nekem . . . , És az a lány . . . , Első névsoroló, Második névsoroló című verseiben. A természet szépségét fonja versbe. (Nárcisz, Őszi vers, Hajnalicska), de megverseli a gyermek apró-cseprő munkájából fakadó örömmek vagy egyéb gyermeki boldogságnak a hangulatát is.

A kötet verseinek formagazdagsága is változatos és sokszínű. A versszerkesztésben a költő a tömör dalformától (Fecske, Egércsalogató) az elbeszélő versig (Mesél a vár) a versépítés különböző formáit ápolja. Köztiük a kétsoros versszakokból álló, lassú ritmusú s tagoltabb gondolatú versformát (A hangya, Az őrő déliben), de él a vidám vagy zaklatott lelkiállapotot kifejező, tagolatlan, egy versszakból álló, gyors ritmusú versfölepítéssel is (Kiszámoló, Ajándékozás).

A ritmus sokféle változatát találhatjuk a versekben. Kedveli a költő a különböző szótagszámú és ütemű verssorokból és soráthajlásokból eredő, a tartalmat szemléletesebbé tevő, lelassuló vagy felgyorsuló ritmust (Hintázás, Kukoricapattogás).

Nem kevésbé gazdag a versek rímváltozata sem. Gyakori a versekben a hangzós, összecsengő csoportrímm (Meggyszedő, Kiszámoló, Lepkék) vagy

páros rím (Lánynév-soroló, Egyszervolt szélmalom). De gyakran él Fehér Ferenc a dallamosabb rímformával, az asszonanciával vagy az alliterációval (Hétfőtől vasárnapig, Újévező). És gyakran előfordul az ölelkező rím is, amely nemcsak a dallamát fokozza a verseknek, hanem szerkezetiileg is összefogja őket, játékos hangulatot kölcsönöz nekik, képi láttató erejüket növeli (A kis kertész, Búboskemence).

Fehér Ferenc a költői stílus változatos formáit alkotja meg. Az erős hangstiliztikájú és tréfás hangulatot árasztó hangfestő és hangutánzó szavak gyakoriak a verseiben (A rigó, Kukoricapattogatás, Hintázás, A kis kertész, Történet), úgyszintén a gyermeki halandzsálásra építő iker-szavak (Kiszámoló, Kukoricapattogatás). A fordított szórendet is alkalmazza a költő stílusélénkítő eszközként, valamint a köznyelvben ritkán előforduló főnévi igeneves állítmányi szerkezetet (A mindent felfaló kiscsömböc).

Ezekkel a jellemző tartalmi és formai sajátosságokkal válnak a Fehér-versek a gyermekek részére játékos és hangulatos, szép versekké. A könnyű illusztrációs hangulatosak, de kár, hogy megnehezítik a versek olvasását.

KASZÁS József

A FESTÉS MINT IMÁDSÁG

Leonid Šejka: *Grad—dubrište—zamak*. NIRO Književne novine, Beograd, 1982.

Leonid Šejkát (1932—1970) olvasva néhány kivételesen meghatározó párhuzamra vagyok figyelmes, közte, és a nálánál is nagyobb misztikus, Kazimir Malevics között. Miro Glavurtić írja az *Umetnost* 1972-es évfolyamában, hogy amikor Šejka temetésén Kosta Bradić felemelte és a sírgödör felé vitte a fakeresztet, akaratlanul is Malevics jutott az eszébe, aki egyik tanítványának földi búcsúztatóján fehér alapon fekete keresztet ábrázoló szuprematista zászlóval jelent meg, akkor, abban a helyzetben értve meg és tudatosítva igazán a végtelen szuprematista tér, a vakítóan fehér képmező természetét, annak összes lehetséges kontextuális mozzanatát.

Malevics oly módon küzdött a tárgyi világ ellen, hogy annak elemeit mértani formákra vezette le, majd ezeknek a leegyszerűsített alakzatoknak érték meghatározó jelképes jelentést adott, a tiszta érzékenységet sűrítette szimbólumrendszerükbe, mondhatni, gestaltjukba. Ezt a folyamatot festészeti értelemben a teljes színélnküliséggel, a vakítóan fehér űr dimenzionálásával zárta le, vallva, hogy ami ezután, vagyis a festészet halála után következik, immár nem más, mint tiszta filozófia, pontosabban: egy sajátosan egyéni teozófia.